

UNDERRÄTTELSE

Medeltida källor, för vem?

I den nyutkomna källpublikationen *Suomen varhaiskeskiajan lähteitä* (Historian Aitta 21, red. Martti Linna, Jyväskylä 1989, 160 s.) ingår 126 urkunder och 32 utdrag ur ryska krönikor. Texterna har översatts till finska, vilket, något överraskande, motiveras med att de många teorier som uppställts om Finlands tidiga medeltid delvis kan ha berott på olika tolkningar av källorna. Till själva forskningsprocessen hör dock nytolkningar och omvärdering av tidigare forskningsresultat. Den ovannämnda motiveringen som strävar till en "uniform sanning" skulle snarare medföra stagnation med minskade möjligheter till en kritisk källanalys. Däremot kunde översättningarna väl motiveras med att publikationen gör de historiska källorna till var mans egendom. Det medför en demokratisering av ett hittills ytterst exklusivt gebit, läsningen av medeltida urkunder. För de fåtaliga medeltidsforskarna kommer ändå användbarheten främst att bestå av hänvisningarna till de 36 urkunder och 8 krönikeutdrag som inte tidigare publicerats av Reinhold Hausen i *Finlands medeltidsurkunder*.

Idén att ge ut en populärvetenskaplig källpublikation för medeltidshistoria är berömlig och väl värd att understöda. Speciellt användbar kommer boken att vara inom historieundervisningen i de finska grundskolorna där den ger stora möjligheter till exemplifiering och grupparbeten. Tyvärr har urkunderna inte kommenterats, vilket minskar lekmännens möjligheter att tillgodogöra sig texterna. Många av de främsta finländska medeltidshistorikerna har medverkat och vilka andra än dessa skulle ha haft resurserna att skriva korta, populärt hållna kommentarer om källornas proveniens.

Flera aspekter har påverkat urvalet. Jämfört med *Finlands medeltidsurkunder* har betydligt strängare kriterier tillämpats. Med undantag för de ryska krönikorna har de berättande källorna lämnats utanför. För annalernas del måste detta beklagas. Dessa utgör inte något självklart material för icke-specialister och för den som helt saknar kunskaper i latin är det föga trösterikt att annalerna är relativt klart uppställda. Samtidigt har utgivaren rätt då han framhåller att det inte

lönar sig att spjälka upp exempelvis Adam av Bremens arbete i små bitar, men åtminstone skulle mera utförliga hänvisningar i ett förord ha varit på sin plats.

I praktiken innebär översättningen av en medeltida urkund ofta en ganska långt gående tolkning och i många fall föreslås flera möjliga tolkningar. Översättningarna håller genomgående en relativt hög standard, men exempelvis översättningen av "diabolico instinctu" i urkund nr. 48 med "uppviglad av Perkele" i ett påvligt brev kan diskuteras. Även om den gamle lettiske åskguden och djävulen idag är identiska behöver detta inte nödvändigtvis ha varit fallet på 1200-talet då alla de olika djävlar och demonerna noga namngavs. Översättningarna är visserligen gjorda till modern finska, men åtminstone visar exemplet att de ställvis gärna kunde ha kommenterats.

Tyvärr finns det en bristande noggrannhet i boken som något för-tar det positiva intrycket. Felaktiga källhänvisningar får inte före-komma i en källpublikation som endast innehåller 158 olika källor. Redan en mycket summarisk genomgång visade exempelvis att både nr. 45 och nr 48 hänvisar till *FMU* 88 fastän nr. 45 inte ingår i *Fin-lands medeltidsurkunder*.

Lena Törnblom

Soldatforskning i Sverige

Sveriges Släktforskarförbund, bildat 1986, är en ung organisation som söker sina verksamhetsformer. En av dem som introducerats är utgivandet av en tematiserad årsbok. Den första årsboken utkom 1988 och har soldatforskningen som tema: Bengt Hjörd (red.), *Båtsmän, ryttare & soldater. Släktforskaren och de militära källorna*, Sveriges Släktforskarförbund. Årsbok 1988. 263 s. Uppsatserna i årsboken består av arkivpresentationer och undersökningar som mer eller mindre klart hänför sig till huvudtemat. En av uppsatserna, Jan Liedgrens om den medeltida kammarmästaren Ingemar Ragvaldsson och hans ättlingar, faller utanför ramen. Årsboken avslutas med en recensionsavdelning.

Erik Norberg framhåller i den inledande uppsatsen den militära byråkratins goda sidor, nämligen noggrannheten och kontinuiteten. Därför är förutsättningarna för individcenterad forskning kring militärpersoner särskilt goda. Ur det militära materialet är det i regel